

І.А.САЙТАРЛИ (кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії гуманітарних наук)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

inna@befaudit.com.ua

СУЧАСНА СІМ'Я: СОЦІАЛЬНИЙ ПРИХИСТОК ЧИ БОРОТЬБА ЗА ВЛАДУ?

В статті розглянуті суперечності сучасної сім'ї у порівнянні з її соціокультурним минулим.

Ключові слова: *егалітарна сім'я, патріархальна сім'я, станове суспільство, авторитарна свідомість, гедоністична культура.*

Як відомо, егалітарна модель сімейних відносин виникла у наслідок інституціонального закріплення ліберальної ідеології на просторах європейських демократичних держав, що знівелювало значення традиційної патріархальної сім'ї. Цінність сім'ї в умовах ліберальної соціокультури означена насамперед компенсаторними функціями: емоційною та психологічною підтримкою, соціальним захистом тощо. Більше того, на відміну від патріархальної «люблячої недбалості» у ставленні до дітей, егалітарна сім'я вирізняється дітоцентризмом і ґрунтується на міцних емоційних прихильностях.

Однак поряд із захистом інтересів власності та роду, історично патріархальна сім'я здійснювала ще одну досить важливу функцію, а саме виховувала авторитарну свідомість, відтворюючи, таким чином, потребу в авторитарних формах політичної влади. Тому патріархальна сім'я, яка базувалася на необмеженій владі батька, цілковито гармоніювала з принципом державної деспотії. Зазвичай така модель сімейних стосунків релевантна суспільствам з відсутністю, або низьким рівнем промислового капіталізму, де встановлюється жорстка репресивна вертикаль влади в образі імператора, царя, диктатора тощо. Так, існував безпосередній зв'язок між владою у російській патріархальній сім'ї та монархічною владою, на чому, наприклад, акцентує увагу В. Альперович: «Ця влада передавалася від батька до сина або брата, тобто наслідування владних повноважень і в селянській, і в царській родині відбувалося за однією і тою самою схемою. Один із сучасників Павла I повідомляє у своїх нотатках таке: І Олександр і Костянтин страшенно боялися батька, якщо останній здавався чимось засмученим, блідніли як мерці та тремтіли як осикове листя» [5, с.261].

Втім все вищезначене стосовно патріархальної сім'ї можна розглядати як об'єктивні чинники її формування. Головною суб'єктивною причиною, яка мотивувала людей на одруження в доіндустріальних суспільствах, була життєва необхідність, про що свідчить, наприклад, законодавча норма, встановлена селянською спільнотою (миром) в дореволюційній Росії: «Перерозподіл землі мав здійснюватися в залежності

від подушного складу родини, проте пропорційно від кількості одружених чоловіків, неодружені та жінки не враховувалися. Тільки шлюб забезпечував доступ до землекористування, саме через це дореволюційна Росія була на першому місці у Європі за рівнем одружених: у 1897 році лише 4% жінок та 3% чоловіків віком від 40 до 50 років були неодруженими або холостяками. В шлюб не вступали лише каліки, дефективні та ті, хто йшов у ченці» [5, с.261]. Тому саме селянство, яке складало переважну більшість населення у дореволюційній Росії, забезпечувало стійкість патріархальних традицій та політичну консервативність, про яку писав ще Гегель, отже непохитність монархічного режиму. Навіть народні повстання та масові заворушення жорстоко придушувалися, і часто ці придушення були можливі через нерішучість патріархального селянства, упевненого у святості «батюшки-царя». Лише розвиток промислового капіталізму, а потім скасування чоловічої монополії на приватну власність позбавлять авторитарно-патріархальну сім'ю легітимних засад. Криза патріархальної сім'ї призведе, не так до кризи самої інституції сім'ї (як переконані декорі дослідники), як до руйнації *репресивної моралі, заснованої на ідеології беззаперечної покори високому чину (авторитету)*. Адже історичною запорукою функціонування репресивної моралі споконвіку поставала патріархальна сім'я та станове суспільство. Втім, Е.Фукс, наприклад, стверджує, що норм патріархальної моралі суворіше дотримувалися соціальні «верхи», натомість в «низах» спостерігається декотре нехтування усталеними імперативами, зокрема – вимогою дошлюбної незайманості для жінки, так само як не завжди чоловік керував у родині неподільно: «Важливість дітей для сільського господарства і в наші часи пояснює, в решті решт, більш довільне ставлення селян до перелюбства. Селянин ще і тепер охоче закриває очі, якщо його дружина надає перевагу кременному батраку або сусіду, щоб народити чоловіку необхідних дітей» [6, с.42]. Фукс, звісно, має на увазі європейський досвід, про який немало написано іншими істориками та соціологами. Так, низка авторів стверджують, що реалії сімейного життя у середньовічній та ренесансній Європі зовсім не вміщаються у прокрустове ложе усталених нормативів. Аналізуючи архівні матеріали, зокрема протоколи судів, інструкцій для приходських священників та інші джерела, сучасні дослідники піддають сумнівам відомі постулати Л. Стоуна щодо того, що «прихильність в коханні та шлюбі, а також любов до дітей були відсутні доXVIII століття» та, що подружнє кохання в доіндустріальній Європі поставало радше економічною, аніж емоційною спілкою: «Партнерство, - пише Б. Ханавалт, – найвідповідніше слово для визначення шлюбу у середньовічному англійському селянстві. Це партнерство було і економічним, і емоційним одночасно... У середньовічній селянській родині виявлялися спільність інтересів, взаємні почуття прихильності та відповідальності, любов та піклування про дітей, літніх людей. Чого там неможна знайти, так це інтенсивної «сентименталізації» емоційних зв'язків, яка, вочевидь, і складає якісну відмінність сімейних відносин нового часу» [7, с.41].

Деяке послаблення патріархальних лещат можна спостерігати в середовищі російського дворянства, зокрема в епоху його активної «європеїзації» початку XVIII століття, яка сприяла, наприклад, проникненню в російську культуру «західної моделі жіночої краси» або «жіночності» – витонченості, граціозності, легкості ходи та рухів і т.п.: «Етикетною нормою відносин між чоловіком та жінкою у привілейованому суспільстві стали пошана, захоплення, романтизована та сентименталізована ніжність» [7, с. 108], які були зумовлені притаманною аристократичному етосу ідеологією неробства та поступовим зростанням економічної незалежності аристократок: «Придворні дами взагалі мало зважали на церковні норми та менш за все думали опинитися кинутими чоловіками «відпущеницями». До того ж вони знали, що розлучення не прирече їх на злидні: за законом дружина мала право на привласнення частини майна колишнього чоловіка – як своєї «частки» з нажитого спільно майна (сьомої частини маєтку та четвертої частини нерухомості та капіталу)» [7, с. 104]. Проте, як слушно зауважують деякі автори, зокрема, В. Іваницький, руйнація патріархальних стереотипів російської придворною елітою, а саме піднесення жінки на трон, влаштування європейських балів із травестійними елементами, куртуазним коханням тощо не торкнулися низового побуту російського народу і мало локально столичний характер. Прийдешнє залучення жінок до індустріального виробництва буде сприяти демократизації сім'ї, особливо в європейських країнах: «з тієї пори, як промисловість відірвала жінку від домівки, відправила її на ринок праці та на фабрику, досить часто перетворюючи її на годувальницю родини, у пролетарському помешканні позбулися будь-якого підґрунтя останні залишки панування чоловіка, окрім хіба-що декотрих грубощів у ставленні до жінки, укорінених ще за часів до впровадження патріархату» [8, с. 77]. Однак промисловий капіталізм так і не зміг остаточно знищити усталену патріархально-авторитарну ідеологію, глибоку упевненість народних мас у «батьківському» праві на насилля щодо своїх домочадців.

На кореляції сімейних моделей та форм виробничих відносин наполягає майже вся соціальна думка XX століття. Достатньо згадати розмісли представників фройдомарксизму, зокрема В. Райха, який постулював: «патріархальний шлюб постає кінцевою метою сільського виховання за умов жорсткого диктату сільськогосподарської економіки» [4, с.121]. Не менш значущим економічним чинником панування патріархату постав закон про спадок та прагнення роду примножувати свою матеріальну могутність. Саме через це, вимоги жіночої цнотливості строго дотримувалися у колі правлячої верхівки. Капіталістична система виробництва змінила соціальну структуру старого, станово-ієрархічного суспільства. Високорозвинений промисловий, а пізніше фінансовий капіталізм посилив прагнення усіх та кожного (мас) щодо соціального успіху, ідентифікацію «з малим, середнім та великим чином» (Гваттарі, однак вже не в образі «кривавого деспота-батька», а в іпостасі «ситого буржуа»). Це прагнення стало можливим завдяки інституціональному

Сучасна сім'я: соціальний прихисток чи боротьба за владу?

примусу до праці (професійності), який поступово перетворюється на іманентний репресивний механізм – на самопримус до праці. Самопримус до праці, як і до моралі ґрунтується на здатності пригнічувати у собі бажання до насолоди – здатність, яка за глибоким переконанням філософів-постмодерністів, також «конструюється» у ранньому дитинстві, тобто за допомогою «Едипового» механізму, і є похідною дитячої звички відмовлятися від насолоди: «Пригнічення статевої насолоди призводить також до покори в економічній сфері». Так формується пригнічений характер, суб'єкт, звиклий коритися та відмовляти собі у задоволеннях, відстрочуючи їх у майбутнє, котрий вішається ймовірною економічною винагородою, однак унаслідок постійного незадоволення та фрустрації генерує у собі агресивність: «...великий потік перетворюється на прибутки – прибутки у вигляді заробітної плати або прибутки від підприємств, які визначають цілі та сфери інтересів... навіть самі обездолені та вилучені з системи найпотужнішим чином інвестують систему, яка їх пригнічує, у котрій вони завжди знаходять свій інтерес». Саме через це Ж. Дельоз та Ф. Гваттарі наполягатимуть, що патріархальна мораль як мораль «Едипової тріангуляції» – продукт капіталістичної системи виробництва, оскільки саме Едиповий механізм здійснює початкову, найважливішу для виробничої системи функцію витіснення, щоб спрямувати лібідо в економічну сферу. Навіть в умовах тотального перетворення сексуальності на товар, капіталізм радше симулює сексуальне звільнення, потужно тримаючись за домінування патріархального патерналізму та культ «чистоти» (ненависті до природи), оскільки саме ця архаїчна пристрасть є невичерпним джерелом його збагачення, отже панування: «Крайня спіритуалізація деспотичної держави, крайня інтеріоризація капіталістичного поля визначатимуть нечисту совість.... царство образів, гіпноз, оціпеніння, яке поширюється ними, ненависть до життя, до усього того, що є насправді вільним, що триває або витікає; тотальне витікання інстинкту смерті, депресія, провина, які використовуються як засіб зараження, як поцілунок вампіра.... бридке зараження депресивних, невроз як єдина хвороба суть якої полягає у тому, щоб робити хворими інших...».

Капіталістична система виробництва не здолала репресії, авторитарна атмосфера у сім'ї остаточно не знищена. Система по сьогодні продукує індивідів, здатних до покори та індивідів, котрі перебувають у стані депресивного роздвоєння, отже невичерпної злості – ненавидять своє пригнічення, і водночас не бажають руйнувати існуючий суспільний лад: «Для пролетаріату ХІХ століття характерна покірливість долі. У настроях пролетаріату та селянства витали байдужість та апатія. У зв'язку із відсутністю буржуазного мислення стан апатії не міг перешкоджати несподіваним виявам революційних почуттів, які при відповідних обставинах не очікувано досягали високого рівня інтенсивності. На наступних етапах розвитку капіталізму відбувалося дещо інше. Робочому руху вдалось добитися таких соціально-політичних покращень, як скорочення робочого дня, особливі привілеї та соціальне забезпечення,

однак це не тільки привело до зміцнення робітничого класу, а й викликало появу протилежного процесу, а саме психологічне уподібнення робочих середньому класу. При покращенні соціального становища людина «обертає своє око вгору». *Під час процвітання відбувається зміцнення норм та цінностей середнього класу, які у наступний період кризи перешкоджають повному вияву революційних настроїв»* (129); «В реакційній структурі робочих, одягнених у фраки, які були куплені їхніми дружинами для «бенкетів» міститься більше живої правди, аніж у сотнях статей» (125). У співіснуванні соціально-економічного покращення життя народних мас, уможливлення лібералізму і водночас репресивної системи виробництва полягає діалектичний характер капіталізму. Слідом за Гваттарі можна стверджувати, що капіталізм це межа суспільного розвитку, діалектичний синтез позитивного в негативному, оскільки, з одного боку, «тоталітаризм» економічних механізмів пригнічення – високий професійний статус, кредит тощо позбавили легітимності «криваві спектаклі» патріархальної давнини, з іншого ж – сім'я, прихильності, так само як і відчуження, байдужість, жорстокість перетворилися на особисту справу кожного. Головне – бути задіяним у «потоці абстрактних кількостей».

На перший погляд, відносини влади у сучасній, за визначенням – *сентиментальній або дітоцентричній сім'ї* будуть витіснені емоційною прихильністю та партнерськими відносинами. Втім це зовсім не означає, що сучасна сім'я не зіткнеться з труднощами, пов'язаними зі стійкістю вікових авторитарних традицій та стереотипів. І цілком зрозуміло, що без жертв не обійдеться. Як свідчить доволі сумна статистика, наявність насилля у сучасній сім'ї, у тій чи іншій його формі прояву, зафіксована практично в кожній четвертій сім'ї. Біля третини навмисних убивств є саме «сімейними». Половина усіх злочинів здійснюється на побутовому підґрунті, через ревності, хуліганство, алкоголізм, наркоманію. Не секрет, що деструктивна сімейна поведінка безпосередньо пов'язана із хронічним алкоголізмом батьків. Безумовно, вразливість жінок у сімейних конфліктах є значною, однак ще більш вразливими саме діти. За даними багатьох соціологічних опитувань, близько сорока відсотків жертв домашнього насильства не звертаються до правоохоронних органів через те, що не вірять у можливість покарання злочинця. Інша важлива причина мовчання постраждалих полягає у тому, що вони є залежними від домашнього деспота, насамперед матеріально. За даними суспільної організації «Рада жінок МДУ», 58% росіянок принаймні один раз страждали від агресивної поведінки на їх адресу. Кожна п'ята жінка регулярно потерпає від жорстокого поводження або знущання над нею з боку партнера. Половина з побитих жінок потерпали від насильства у той час, коли вони були вагітними, або мали маленьку дитину. Щодо дітей, то ту ситуація набагато складніша, оскільки вони перебувають, як в матеріально-правовій залежності від тих, хто здійснює над ними насильницькі дії, так і в морально-психологічній. За даними державної статистики Росії щорічно приблизно два мільйони дітей віком від двох до чотирнадцяти років потерпають від насилля з боку власних

Сучасна сім'я: соціальний прихисток чи боротьба за владу?

батьків, аж впритул до убивства. Близько п'ятдесят тисяч дітей щорічно тікають з дому намагаючись урятуватися від ймовірного побиття або знущань, двадцять п'ять тисяч – перебувають у розшуку. Більшість дітей, які систематично потерпають від жорсткості в родині відстають від своїх однолітків у фізичному та розумовому розвитку, страждають на різноманітні психічні та фізичні розлади.

Департамент юстиції США повідомляє, що 97% жертв насилля у сім'ї – жінки. Фонд, призначення якого полягає у запобіганні сімейного насилля засвідчує, що у США б'ють жінку кожні дев'ять секунд, щорічно ж близько чотири мільйони жінок страждають від жорстокого поводження з ними. Фахівці – засновники проекту юридичного факультету Гарвардського університету щодо захисту прав жінок стверджують що щоденно у наслідок сімейного насилля гине чотири жінки, кожна друга жінка протягом свого життя опиняється у ситуації, пов'язаній із насильством. Жінки у США в шість разів частіше стають жертвами побутових злочинів. Причому ті з них, хто йде з такої сім'ї у 75% таких випадків ризикують бути вбитими своїм чоловіком або співмешканців. Половину безпритульних американок та їхніх дітей рятують від домашнього деспотизму, однак при цьому в США у три рази більше притулків для дітей, аніж для жертв сімейного насильства. За даними ФБР, 30% убитих за рік жінок, були вбиті своїми чоловіками або співмешканцями. І лише 3 % жертв у таких випадків становлять чоловіки. При чому американський суд, зазвичай, визнає убивство жінкою чоловіком як ненавмисне, тобто скоєне внаслідок спроби самозахисту або захисту дітей.

Ситуація з насильством в українській сім'ї некраща. Соціологи та соціальні служби України звертають увагу на той факт, що якщо ще в 2005 році з проханням по допомогу звернулося лише 307 жертв домашнього насилля, то у 2010-му, станом на листопад було вже майже п'ять тисяч таких звернень (дані Національної «гарячої лінії» міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла-Страда Україна»). Зокрема 43% звернень надходить від жінок, 42% – від дітей. Частіше всього до центру звертаються за консультаціями, пов'язаними з сімейною агресією, психологічними проблемами та проблемами розлучення. У 2011 году в Україні сталося два резонансних убивства на побутовому ґрунті. Так, у березні 85-річна мешканка Рівне убила чоловіка, з яким прожила 55 років. Співробітники міліції з'ясували, що протягом останніх років дід усіляко знущався на дружиною і вона не витримала, взяла ніж і зарізала. Після скоєного літня жінка довго не могла оговтатися, хоч цілком усвідомлювала свій вчинок. У квітні в Яготині Київської області 60-річна жінка вбила свого чоловіка-садиста. Під час чергової суперечки вона задушила його електричним кабелем, потім розчленувала його тіло і викинула. За даними Міністерства по справам сім'ї, молоді та спорту щорічно від домашнього насилля в Україні гине приблизно *10 тис. жінок*. Жінки, побиті своїми чоловіками, складають третину пацієнток, котрих лікують травматологи. Психологи упевнені, що реагувати на насилля з боку свого партнера потрібно від

самого початку відносин, тобто допоки не закріпилася модель «кат – жертва». Причин, за якими чоловіки вдаються до насильства, багато. Пристрасть до агресії може передаватися від батька до сина, може бути виявом комплексів, слугувати компенсацією за невдоволення чим-небудь тощо. Наслідки систематичного насильства у родині можуть мати різними. Вже давно доведено, що у порівнянні з будь-яким іншим пережитим злочином проти особистості фізичне насильство справляє на жертву більш глибокий та довготривалий ефект. Окрім того, згідно статистиці серед малолітніх убивць є багато тих, які засуджені за розправу над чоловіками, що знущалися над їх матерями. Жертвою підлітка ставав не тільки співмешканець або вітчим, але й рідний батько. Більше того, та ж сама статистика засвідчує, що насильство в родині – доля не тільки бідних, неосвічених, або малокультурних людей. Воно не зважає ні на освіту, ні на рівень прибутку, ні на професію чи національність.

Нещодавно ще більш вражаючу статистику сімейного насильства було опубліковано в газеті "Новые Известия", за якою від насилля у тій чи іншій формі потерпає кожна четверта російська родина. При чому 81,6% злочинів у сім'ях вчиняється чоловіками. Головні мотиви: 46% злочинців у такий спосіб намагалися ствердити свій авторитет; 65,7% – виміщали на дружинах свої образи від різних невдач; 21% злочинів були скоєні через ревності та 22% – через аморальну поведінку потерпілої (дані НДІ МВС Росії). Цікава статистика, яка тільки доводить райхівський постулат про те, що бажання «маленької людини», нікчемі самоствердитися за рахунок своєї влади над залежною від нього жертвою, не підлягає сумнівам. Втім, ніхто з цих насиллям не бореться. Як раз навпаки, «система» поблажлива до нього, попри свою офіційну нетерпимість, про що свідчить, наприклад, часта бездіяльність правоохоронних органів, а також ставлення самого населення до проблеми сімейного насилля (*від третини опитаних, які були свідками насильства чоловіка у відношенні до жінки, готові виправдати чоловіка*). Адже економічно пригнічена людина має право на компенсацію невдоволення, навіть якщо ця компенсація здійснюється у такий варварський спосіб.

У багатьох соціологічних та філософських дослідженнях часто зустрічається думка про скору смерть сім'ї, адже інституція шлюбу у «західному світі» за останні сорок років відчутно ослабла. Аргументами на користь цього невтішного прогнозу можуть слугувати легкість та зростаюча кількість розлучень, так звані пізні шлюби, зростання кількості людей, які ніколи не одружувалися, а також незареєстрованих та бездітних шлюбів, що зводить нанівець традиційну функцію сім'ї – продовження роду. Якщо така ситуація триватиме, то індустріальні та постіндустріальні країни ризикують загинути тільки через те, що вони не є більше зданими до демографічного самовідтворення.

Втративши свій історичний функціональний заряд, сучасна сімейна модель справді тяжіє до егалітарності та компенсаторного призначення. Сім'я є не просто гнучким соціальним інститутом, вона являє собою один із

Сучасна сім'я: соціальний прихисток чи боротьба за владу?

постійних чинників людського досвіду. Шкода, однак новоевропейська егалітарно-сентиментальна сім'я постає вкрай нестійкою. Відмовившись від етосу обов'язку на користь «афективної сваволі», вона демонструє слабкість та вразливість. Гедоністичний культ насолоди, який панує у сучасній системі цінностей, не зміг вплинути на відносини в родині. А, як відомо, відносини, які засновані лише на суб'єктивних схильностях чи амбіціях, або на прагненні до «абстрактного» споживання є короткочасними, а іноді руйнівними. Загубивши свій моральний стрижень, сім'я перетворюється на триумф сваволі, отже на самозаперечення. Саме тому, Гегель вважав цілковито обґрунтованим визначення сім'ї у шлюбі як «правову безпосередню любов», в якій «виключається все тимчасове, що залежить від настрою та просто суб'єктивне» [210], враховуючи насилля, як би його не намагалися виправдати.

Справді, у ліберально-демократичних суспільствах сім'я та шлюб все менше здатні виконувати репресивну та дисциплінарну функції. Хоча сім'я часто і перетворюється на безглуздий полігон для «афективної розрядки» (Парсонс), в умовах гедоністичної культури домінує значущість афективної прихильності, у відношенні до якої вона постає її інституційним референтом. Однак навряд чи здійсненним є пророкування щодо скорої смерті сім'ї в західних країнах. Допоки філософи пишуть про присмерк сім'ї, вона продовжує існувати, і навіть в умовах цинічної гонитви за доданою вартістю залишається беззаперечною соціальною цінністю. Декотрі дослідники стверджують, що сьогодні спостерігається навіть реанімація моди на сім'ю, що свідчить про незмінність, як біологічної, так і соціальної природи людини.

Список літератури

1. Гегель Г.В.Ф. Философия права / Г.В.Ф. Гегель; [пер. с нем.: ред. и сост. Д.А. Керимов и В.С. Нерсисянц]. – М.: Мысль, 1990. – 524 [2]. – (Филос. наследие).
2. Делёз Ж. Анти-Эдип: Капитализм и шизофрения / Ж. Делёз, Ф. Гваттари; [пер. с франц. и послесл. Д. Кралечкина] – Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 627 с.
3. Иваницкий В. Русская женщина в эпоху «Домостроя» / В. Иваницкий // Общественные науки и современность – 1995. - №3. – С.161-173.
4. Райх В. «Психология масс и фашизм» / В. Райх; [пер. с нем. Ю.М. Донца] – М.: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 539 с.
5. Психология семьи: хрестоматия для факультетов психологии, социологии, экономики и журналистики / [научн. ред. и сост. Д.Я. Райгородский]. – Самара: Издательский Дом «БАХРАХ-М», 2002. – 752 с.
6. Фукс Э. Иллюстрированная история нравов. Эпоха Ренессанса / Э. Фукс; [пер. с нем.] – М.: Республика, 1993. – 511 с. – (Популярная историческая библиотека).

7. Человек в кругу семьи. Очерки по истории частной жизни в Европе до начала нового времени: [сб. науч. трудов / Отв. ред. Ю.Л. Бессмертный]. – М.: Российск. гос. гуманит. ун-т, 1996. – 376 с.

8. Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства: В связи с исследованиями Льюиса Г. Моргана. – М.: Издательство ЛКИ, 2007. – 248 с. – (Из наследия мировой социологии).

Надійшла до редакції 19.03.2012р.

И.А.САЙТАРЛЫ

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

**СОВРЕМЕННАЯ СЕМЬЯ: СОЦИАЛЬНОЕ УБЕЖИЩЕ ИЛИ БОРЬБА ЗА
ВЛАСТЬ**

В статье рассмотрены противоречия современной семьи в контексте её социокультурного прошлого.

Ключевые слова: эгалитарная семья, патриархальная семья, сословное общество, авторитарное сознание, гедонистическая культура.

I.SAITARLY

Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv

THE MODERN FAMILY: THE SOCIAL SHELTER OR POWER STRUGGLES

The article deals with the contradictions of the modern family in the context of its socio-cultural past.

Key words: egalitarian family, patriarchal family, birth society, authoritarian consciousness, hedonistic culture.